

камп'ютэрнай тэхнікай.

Праз некалькі заняткаў, пасля засваення асноўных функцый і аперацый па апрацоўцы інфармацыі, праводзяцца заняткі развіваючага тыпу, якія патрабуюць выкарыстання ўсёй сумы набытых ведаў. Гэтыя заняткі патрабуюць нестрывялялага вырашэння значнай колькасці адносна простых задач па выкарыстанню магчымасцей сродкаў вылічальнай тэхнікі ў практычнай рабоце і, на наш погляд, вельмі эфектыўна ўплываюць на падрыхтоўку студэнтаў.

Заданні будуюцца з разлікам на тое, каб спачатку студэнты вызначылі акрэсленую паслядоўнасць дзеянняў - алгарытм і толькі потым выконвалі заданні. Такім чынам, з мнства засвоеных аперацый распрацоўваюцца даволі складаныя алгарытмы, якія адразу і рэалізуюцца на практыцы. Для заахвочвання пошукавай дзейнасцю найбольш удачныя знаходкі разглядаюцца на занятках і па іх выстаўляюцца адзнакі. Сістэматычнае ўключэнне такога тыпу задач фарміруе ўстойлівую накіраванасць студэнтаў на арганізаваную працу і стымулюе да пошуку найбольш эфектыўных алгарытмаў дзейнасці. Трэба адзначыць, што студэнты вельмі зацікаўлена адносяцца да выканання такіх заданняў.

Для бягучага кантролю ведаў уведзена сістэма самастойных і кантрольных заданняў, у склад іх уключаюцца ў асноўным пытанні сярэдняй цяжкасці, якія могуць быць вырашаныя як трывіяльнымі, так і нестрывіяльнымі метадамі. Нестрывіяльныя рашэнні адзначаюцца.

У час правядзення выніковых формаў кантролю (залікаў і экзаменаў) абавязкова праводзіцца праверка ўзроўню практычнага валодання камп'ютэрнай тэхнікай, умения працаваць з уладствамі ўводу-вываду інфармацыі, ведання найбольш распаўсюджанага праграмнага забеспячэння, спецыялізаваных праграмных сістэм для бібліятэчна-інфармацыйнай работы. Пры гэтым аналізуюцца не толькі веды ў галіне камп'ютэрнай тэхнікі, але і ўменні эфектыўна выкарыстоўваць набытыя веды ў практыцы і здольнасці будучага бібліятэкара да эўрыстычна-пошукавай дзейнасці.

Неспераў С.А.,
інжынер-праграміст
Зязюля А.Р.,
ст.выкладчык

АХОВА ІНФАРМАЦЫІ АД НЕСАНКЦЫЯНІРАВанаГА ДОСТУПУ

Сістэмы аховы даных і праграм ад несанкцыяніраванага доступу можна падзяліць на наступныя катэгорыі:

- ахова ад несанкцыяніраванага доступу

да камп'ютэра;

- ахова ад несанкцыяніраванага доступу да лагічнага дыска;

- ахова ад несанкцыяніраванага доступу да каталога;

- ахова ад несанкцыяніраванага доступу да файла (файлаў).

Сістэмы аховы распрацоўваюцца з рознымі мэтамі: ахова ад вірусаў, барацьба з «падглядваннем» са знешніх тэрміналаў, несанкцыяніраванае капіраванне інфармацыі, пашкоджанне інфармацыі з намерам ці ў выпадку некваліфікаванага абыходжання.

Праблема аховы інфармацыі ад несанкцыяніраванага капіравання набывае важнае значэнне ў бібліятэчнай справе па меры таго, як усё больш і больш ствараюцца бібліяграфічныя баз. Пры гэтым бібліятэкі нясуць значныя затраты часу і рэсурсаў.

З другога боку, ёсць патрэба ў ахове баз дзежных і праграм ад некваліфікаванага абыходжання. Зараз у свеце распаўсюджваюцца сістэмы аховы, рэалізаваныя апаратна-праграмнымі метадамі: біяметрычныя сістэмы, спецыяльныя апаратна-праграмныя сродкі, праграмы аховы.

Біяметрычныя сістэмы дазваляюць распазнаць карыстальніка па дактыласкапічнаму адбітку, узору крывяносных сасудаў вочнага донца, подпісу, манеры працаваць на камп'ютэры і інш. Гэтыя сістэмы прадугледжваюць устаноўку спецыялізаваных уладстваў здымання біяметрычнай інфармацыі, дадатковых плат апрацоўкі інфармацыі і шмат каштуюць. Аднак падобныя сродкі дазваляюць сачыць за параметрамі доступу і забараняюць падмену карыстальніка на працягу усяго сеанса работы. Заслугоўвае ўвагі падыход, калі ў час работы камп'ютэра ў спецыяльнае ўладства ўстанаўліваецца спецыяльная ідэнтыфікуючая картка, якая пры выманні блакіруе ўсю работу з камп'ютэрам і ў якой указваецца абмежаваная колькасць спроб доступу. У якасці аналага такой карткі можа служыць ключавая дыскета, фарматыраваная нестандартным метадам, на якой могуць быць запісаныя паролі для ўваходу ў сістэму.

Для аховы ад несанкцыяніраванага капіравання праграмнага забеспячэння ў час заняткаў і пры рабоце ў аўтаматызаваных бібліятэчных сістэмах намі была распрацавана праграма, якая дазваляе звязаць праграмнае забеспячэнне з параметрамі канкрэтнай дыскеты ці жорсткага дыска. Праграма ўкаранёна ў практыку работы лабараторыі вылічальнай тэхнікі універсітэта культуры, і яе эксплуатацыя даказвае высокую надзейнасць і зручнасць у рабоце.

Больш складаным з'яўляецца пытанне

аховы тэкстаў і баз даных. Найбольш простыя крыптаграфічныя спосабы аховы інфармацыі статычны і дынамічны. Дынамічная крыптаграфія можа ўжывацца пры распрацоўцы прыкладнога праграмнага забеспячэння. У выпадку выкарыстання выконваемых модуляў для апрацоўкі інфармацыі ці ў выпадку неабходнасці апрацоўкі інфармацыі рознымі праграмамі пытанне значна ўскладняецца. Адзначым, што метады крыптаграфіі не абараняюць інфармацыю пры некаваліфікаваным абыходжанні ці наўмысным пашкоджанні.

У выпадку статычнай крыптаграфіі даныя застаюцца даступнымі пры аварыйным закінчэнні работы. Як для статычнага, так і для дынамічнага рэжыму актуальным застаецца пытанне надзейнасці шыфраў і бяспекі аперацый шыфроўкі і дэшыфроўкі.

Для вырашэння праблемы аховы тэкставых файлаў намі быў абраны падыход, ў якім выкарыстоўваецца перавызначэнне структурных адзінак, звязаных з фізічнымі асаблівасцямі захоўвання інфармацыі на дысках. Гэты спосаб не выключае некаторыя недахопы, звязаныя з абслугоўваннем дыскаў, але на даным этапе ўкаранення вылічальнай тэхнікі ў навучальны працэс універсітэта можа быць эфектыўна выкарыстаны для аховы інфармацыі рознага тыпу ад несанкцыянаванага доступу.

Дзямешка Л.А.,
прафесар

**АСВАЕННЕ СТУДЭНТАМІ
СУЧАСНЫХ ІНФАРМАЦЫЙНЫХ
ТЭХНАЛОГІЙ У ПРАЦЭСЕ Вывучэння
КУРСА «БІБЛІЯТЭЧНАЕ
АБСЛУГОЎВАННЕ»**

Згодна з вучэбнай праграмай у курсе «Бібліятэчнае абслугоўванне» вылучаны раздзел «Структура, сістэма і тэхналогія бібліятэчнага абслугоўвання». У гэтым раздзеле вивучаюцца тэмы «Развіццё формаў бібліятэчнага абслугоўвання», «Арганізацыя і тэхналогія бібліятэчнага абслугоўвання на абанеменце, у чытальнай зале, праз нестатыянарныя формы, па МБА і міжнароднаму МБА».

На лекцыях студэнты атрымліваюць веды па дыспетчарызацыі бібліятэчных цыклаў, рэгуляванні руху дакументаў і чытацкіх запатрабаванняў, тэрмінаў і паслядоўнасці выканання працэсаў і аперацый апрацоўкі дакументаў і чытацкіх запатрабаванняў, накіраваных на павышэнне якасці вынікаў бібліятэчнага абслугоўвання. Пры вивучэнні тэмы «МБА: тэхналогія функцыянавання» студэнты знаёмяцца з традыцыйным і аўтаматызаваным

тэхналагічным рэжымам на прыкладзе буйных галіновых цэнтраў і Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі. Падчас вытворчай практыкі яны прымаюць непасрэдны ўдзел у выкананні паслядоўна аўтаматызаваных працэсаў: увод новых паступаючых заказаў, перадача іх у фонды, зварот з фондаў, перадача заказаў абанентам, зварот дакументаў ад абанентаў, зварот іх у фонды, перанакіраванне запытаў.

На лекцыі даецца паняцце аб сістэме абслугоўвання карыстальнікаў CORI, якая прыцягнула да сябе ўвагу бібліятэк Расіі і некаторых краін СНД. Цікавыя студэнтаў і сродкі вылічальнай тэхнікі: статыстычныя лічыльнікі для вядзення штодзённай бібліятэчнай статыстыкі, электронныя калькулятары, лічыльна-лічбавыя машыны серыі «Электроніка» (БЗ-ОБМ, МК-59, СЗ-22, МК-42, МК-44) для ўліку вынікаў абслугоўвання, складання планаў і справаздач.

Практыка дае магчымасць пры авалоданні тэхналогіяй бібліятэчнага абслугоўвання пазнаёміцца з выкарыстаннем АС непасрэдна ў бібліятэцы: міні-ЭВМ, ПЭВМ, лазернага прытэра, камплекта літаратуры для нанясення і злічвання штрыхавых кодаў, лакальнай вылічальнай сеткі, прыстасаванняў аднаразовага запісу і шматразовага счытвання інфармацыі на аптычных кампакт-дысках і інш.

На жаль, асваенне студэнтамі сучасных інфармацыйных тэхналогій магчыма пакуль што толькі на базе буйных бібліятэчных цэнтраў і падчас вытворчай практыкі ці самастойнай навуковай працы. Камп'ютэрныя лабараторыі Беларускага універсітэта культуры перагружаны, сучасных ПЭВМ не хапае.

Алянюк Н.В.,
выкладчык

**ПРАБЛЕМЫ
ЎДАСКАНАЛЕННЯ ПРАКТЫЧНАЙ
НАКІРАВАНАСЦІ ВЫКЛАДАННЯ
КУРСА «БІБЛІЯТЭЧНЫЯ ФОНДЫ»**

Курс «Бібліятэчныя фонды» з'яўляецца адным з вядучых, фундаментальных курсаў, якія забяспечваюць студэнтаў спецыяльнымі ведамі. Існуючая праграма курса, як сведчаць вынікі вивучэння гатоўнасці выпускнікоў да выканання сваіх функцый у бібліятэцы, у прынцыпе забяспечвае атрыманне неабходных ведаў для працы з фондамі. Згодна з данымі, каля 2/3 студэнтаў дастаткова высока ацэньваюць свае веды і практычныя навыкі і адчуваюць упэўненасць на гэтым накірунку работы. Хочацца заўважыць, што кожны пяты выпускнік жадаў бы займацца ў бібліятэцы менавіта працэсамі фарміравання і кіравання фондамі.